

הסכמות

הסכמת הרב הגדול, עמוד ההוראה,
הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל*

יצו ר' ברכה לירידי יקר רוח המבורך בכשרונות מעולים ומחונן במידות תרומיות
הרב יצחק גרינשפן [שילת] שיחי'.

אחרי תת שלו' וברכה כיאת, הנני להודיעו שמאר נהניתי כאשר מילאתי רצונו הטהור
ועיינתי בספרו החשוב, כי מהמעט אשר ראיתי בו נוכחתי לדעת שהוא הולך ישר בשכל טוב
בנתיבי יושר ואמת, גם הרברים ערוכים יפה בטוב טעם ובהשכל ודעת, אשר על כן ידי יד
כהה תיכון עמו ותאמצנו, ובכל לב אברכהו כי יהא ר' בעזרו, וימלא משאלות ליבו לישב
באהלה של תורה, ללמוד וללמד מתוך הרחבה ושמחה.

והנני חותם בברכת כתיבה וחתימה טובה ובצפייה לגאולה
שלמה זלמן אויערבאך

* חלק מהספר הובא אל רבנו זצ"ל בחדשים האחרונים לימי חייו, ואמר שבגלל תשות כוח
לא יוכל לעיין בו, ושאדפיס את ההסכמה שנתן לפני כעשרים שנה לספרי 'זכרון תרועה' על
מס' ראש השנה

הסכמת הרב הגדול, ראש ישיבת "מרכז הרב", הגאון ר' שאול ישראלי זצ"ל

כסלו תשנ"ה פעה"ק ירושת"ו

הנה אך למותר תהי' ההמלצה בפני ציבור הני צורבי מדרבנן, הצוללים במעמקי התלמוד ומפרשיו, ראשונים ואחרונים, על החיבור הנוכחי המוגש בזה על ידי ידידי הרה"ג, אשר ירעתיו משכבר הימים בהיותו עוד מסתופף בכתלי ישיבת "מרכז הרב", הוא ניהו הרה"ג כמוהו ר"ד יצחק שילת שליט"א, המשמש כיום מראשי הישיבה "ברכת משה" אשר במעלה אדומים ת"ו. תכנו בירור וליבון סוגיות במס' ברכות עפ"י הצגת שיטות הראשונים, דמיונם והברליהם, ומסקנת הרברים הלכה למעשה כפי המשתקף בשולחן הערוך על כל נושאי כליו.

המחבר שליט"א הרי יצאו לו כבר מוניטין ברוב גווני עבודותיו התורניות, החל מספרו הראשון "זכרון תרועה" על הל' תקיעת שופר שיצא עוד לפני שתי עשרות שנים ועתה ההדירו מחדש כי רבו דורשיו, והמשך בעיוניו בהקדמות למשנה של הרמב"ם, והוצאה מושלמת של "איגרות הרמב"ם", מהם עם תרגומיו המדויקים מערבית, ועוד ועוד. היו למראה עיני כמה קונטרסים מחיבורו החדש, ואין לי אלא לברכו כי גם ספרו זה יתקבל בחיבה והערכה כראוי לו, ויזכה להמשיך בהדרכת התלמידים ובהתויית דרך הלימוד האמיתי, והיה זה שכרו.

ידידו דש"ת ומברכו בכל מילי דמיטב

ש. ישראלי

הסכמת הרב הגדול, ריש מתיבתא ודיינא דנבא, הגאון ר' שלמה פישר שליט"א

ר"ח אלול שנת מחשבו"ת לפ"ק פעה"ק ירושת"ו

אוקיר אנוש מפז, הי ניהו, האי גברא רבה, גבר בכולא, וכבוד ה' מלא, החכם הכולל, אין גומדין עליו את ההלל, הרב הגאון ר' יצחק שילת שליט"א, ר"מ בישיבת ברכת משה מעלה אדומים, אשר הראה לפני חזותו בספרו על מס' ברכות בעומק העיון ובירוד הסוגיות.

ואם כי לא הספיקה לי השעה מחמת צוק העתים לעיין בספר כי אם מקופיא, אבל אוקי גברא רבה אחזקתיה, אשר עוד לפני רבות בשנים בימי חורפו ממש, הוציא לאור ספר "זכרון תרועה" על מס' ראש השנה, אשר הפליא עין כל רואיו בחריפות ובקיאות ומיצוי שמעתתא אליבא דהלכתא בכוחו הגדול הן בגמרא והן בסברא ובבהירותו בהרצאת הרברים. וזכורני התפעלותי מהצלחתו שם לפענח דברי מרן החזו"א ז"ל הסתומים ומופלאים בסוגיא דנשימה אחת ושתי נשימות, אשר גדולים וטובים נתקשו לרדת לסוף דעתו בזה. ותלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתן מתוספת עליהן, אם כן ודאי כמעשהו בראשון כך מעשהו בשני ביתר שאת ויתר עז.

ולא נצרכא אלא לברכה, יהי ה' אילקיו עמו בפעליו, הן בחיבור ספרים והן בהדרכת תלמידים בארחות יושר ודרכי הלימוד להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך בריות גופא ומנוחת הנפש.

כנפשו וכנפש מוקירו ומכברו כערכו
שלמה פישר

הסכמת הרב הגדול, ראש ישיבת "מרכז הרב",
הגאון ר' אברהם א. שפירא שליט"א

י"ט מנ"א התשנ"ה

הראני כבוד ידידי הרב הגאון הנעלה מוהר"ר יצחק שילת שליט"א, מגדולי תלמידי ישיבתנו
הק' מרכז הרב ור"מ ישיבת "ברכת משה" במעלה אדומים, חיבור נכבד וחשוב המקיף את
הסוגיות במס' ברכות הרגות בענייני קריאת שמע. וראיתי שהרב הגאון המחבר שליט"א,
כדרכו בקודש בחיבוריו הקודמים, מלבן ביסודיות רבה ובהרחבה את השיטות בסוגיות
הללו, החל משיטות התנאים והאמוראים עד לשיטות השו"ע ונו"כ, ואת הכל ערך ברוב
כשרון וביגיעה מדובה.

הספר הנכבד פותח שערים לרדת למיצוי הסוגיות הנידונות בהרחבה ובבהירות, ותועלת
רבה תהיה בו לעמלי תורה הלנים בעומקה של הלכה.

יהי רצון שיזכה הרב הגאון המחבר שליט"א להמשיך בעבודת הקודש ללמוד וללמד ולהפיץ
מעינותיו חוצה ברוב כשרונותיו הברוכים, ויגדיל תורה ויאריך.

הכותב וחותם לכבוד התורה ועמליה

אברהם שפירא

ראש ישיבת מרכז הרב

הקדמה

"ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדק"

(תהילים קיט, קס)

יסוד הוועיון וההבנה הנכונה בגמרא, הוא בלימוד דברי הראשונים, פירושיהם, חידושיהם ופסקיהם. הם אשר תרשו, זרעו, קצרו, עימרו, רשו, טחנו ולשו בדברי התלמוד, ואפו לנו את לחמו, ולוואי שיהיה לנו פה לאכול. זכה חורנו, ואוצרות גנוזים רבי ערך מכתבי רבותינו הגאונים והראשונים, מתגלים והולכים בימיו, ואף הספרים המפורסמים מאז ומקדם זוכים ברורנו לההדרה חרשה, מדויקת על פי כתביידי, והדברים שמחים כנתינתם.

בין דרכי הלימוד, משובחת היא דרך אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא (ע' סוטה כא. ועוד), המחברת ומאחרת את לימוד סוגיות הש"ס עם מסקנת ההלכה, מהגמרא ושיטות הראשונים, וחידושי האחרונים (שהרבה פעמים לא היו לפנייהם כל דברי הראשונים המצויים לפנינו, ולא ראו שכבר נידונו רבייהם ע"י ראשונים), ועד לבירור פסק ההלכה ב'בית יוסף' וב'שולחן ערוך' ונישאי כליו.

ספרי הקודם שחובר בדרך זו, 'זכרון תרועה' על סוגיות תקיעת שופר במס' ראש השנה (ע' עוד בהקדמתו על דרכו) - נתקבל בחיבה על ידי הלומדים: רבנים, ר"מים, אברכים ותלמידים, ומהם שאבתי עידוד להשתרל בע"ה לחבר חיבורים דומים על מסכתות נוספות. אזכיר במיוחד את האי גברא רבה, הרב הגאון ר' ניסן זק"ש זצ"ל, שההריר את תוספות רבנו יהודה שירליאון למסכת ברכות (ועוד ספרים רבים אחרים), ועיסר אותן בהערות עתידות ירע ולמדנות, אשר בעת שנפגשנו חרשים אחדים לפני פטירתו, שיבח את ספרי על ראש השנה, ואמר בהתרגשות: 'תמשיך בדרך זו'. יהי הספר הזה לעילוי נשמתו.

אמנם, ברור לי שאין בכוחו של יחיד ועני כמוני להשלים משימה כזו על כל מסכתות הש"ס או על רובן, ועל כן אני מציע לתלמידי חכמים אשר נשא ליבם אותם לקרבה אל המלאכה לעשות אותה, לחבר חיבורים דומים, שתוכנם בירור מסודר ומקיף של שיטות הראשונים בסוגיות העיקריות בכל מסכת עד לפסק ההלכה (למשל, בסדרי נשים ונוזקין הנלמדים ביותר), בשפה ברורה ונעימה, שיהיו לתועלת גדולה ללומדים. ומינן ומינייהו יתקלס עילאה.

*

ספר זה מקיף את הסוגיות העיקריות של מצות קריאת שמע וברכותיה (וכן את הסוגיות הנלוות אליהן בשני הפרקים הראשונים של מסכת ברכות). מצות ק"ש היא "ראש דברך". הן מצד היותה המצוה הראשונה הנרונה בש"ס, הן מצד היותה המצוה הראשונה שמתחייב בה כל איש ישראל בהיכנסו למצוות, והן מצד עניינה, קבלת עול מלכות שמים, הקודמת לכל המצוות (ל' ריא"ז בראש ספרו: "ראשית חכמה יראת ה', על כן היה סדר רבותינו הקדושים להתחיל סדרי המשנה בייחודו של הקב"ה"). על כן קראתי לספר "ראש דברך". הדיון

בסוגיות הוא לפי סדר המסכת, לתועלת לומדיה, אף על פי שלפי התוכן והענין לפעמים סוגיות מאוחרות קודמות לראשונות, כגון סוגיית "חייב ק"ש מן התורה" (סוגיה ט"ז), שהיא קודמת לכל, שכן היא מבררת את עצם מהות החיוב של ק"ש ומקורו. ענין מיוחד אולי ימצא המעיין בסוגיה השביעית, שנרונה בה שאלת שעות היום בהלכה, הנוגעת לתחומים הלכתיים רבים, ובסוגיה התשיעית, שנרונה בה שאלת אמירת הפיוטים בתוך הברכות, והפולמוס ההלכתי שליווה אותה במשך הדורות.

בספר זה ניסיתי לכלול את שיטות כל הראשונים הנמצאים לפנינו, עד כמה שהשיגה ידי. עם זאת השתדלתי לא להאריך במקום שאמרו לקצר, ועם השאיפה להקיף ולברר את השיטות ומסקנותיהן להלכה, שמתבעה היא מצריכה דיון מפורט ומדוקדק, הצבתי לי למטרה ליצור תמונה בהירה וממוקדת של קוי החשיבה העיקריים בכל סוגיה. אם הצלחתי במשימה זו, ולו באופן חלקי – והיה זה שכרי. תודה לבני משה הי"ו על סידור המפתחות לספר, "בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני".

*

חשיבות רבה נודעת להכרת סדר הדורות של רבותינו הגאונים והראשונים, בתי המדרש שלהם לארצותיהם, מי קדם למי, מי קיבל ממי ומי הושפע ממי וכד'. אין זה לימוד רברי הימים גרידא, אלא זהו ידע שממנו יתד ופינה להבנה נכונה של דברי הראשונים. אני מקווה שהלומד בספר ישים לבו גם לתועלת זו שילקוט ויקלוט ממנו בע"ה. צירפתי לספר בראשו 'קונטרס מאה ראשונים', שהוא רשימת מאה הראשונים וחיבוריהם שדבריהם נדונו בספר זה, גלוויית דברי הסבר קצרים ביותר. למעשה נזכרים ברשימה זו רוב גדולי הראשונים, כך שאפשר לקבל ממנה ידע בסיסי בתחום חשוב זה. ואי"ה עוד חזון למועד להרחיב.

*

הנני חותם בהודאה על העבר ובתפילה על העתיד, יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, כשם שעזרתני לסיים ספר זה, כן תעזורני להתחיל ספרים אחרים ולסיימם, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים.

שלהי תשנ"ו

מעלה אדומים ת"ו

יצחק שילת